

Economics: Rural Development

Duration : 3 Hours

Marks: 100

- N.B.** 1) All question are compulsory.
 2) Figures to right indicate full marks.
 3) Provide Statistical data and digram wherever nessary.

Q.1	Attempt any two of the following	20
	a) Explain the Scope of rural development.	
	b) What are importance of rural development?	
	c) What do you mean by rural development? Bring out the key issues in rural development	
Q. 2	Attempt any two of the following	20
	a) Explain The Mahatma Gandhi's Approach of Rural Reconstruction	
	b) Discuss the Sector Participation Approach	
	c) Explain the Benefits of Integrated Rural Development	
Q.3	Attempt any two of the following	20
	a) "The livestock sector has plays multi faceted role in economic development of rural area household." Explain	
	b) Explain the contribution of social forestry in rural development	
	c) State the problems of agro based industries	
Q.4	Attempt any two of the following	20
	a) Evaluation of rural development programmes in India.	
	b) Write the Objectives of Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Act-2005 (MGNREGA)	
	c) Describe the currents NSAP comprising for Below Poverty Line Households	
Q.5	A Attempt any two of the following	
	a) Explain objective of rural development	
	b) Evaluate the Sector Participation Approach	
	c) Write a note on KVIC.	
	d) Explain the Impact of SHGs	
	OR	
Q.5	B Answer the Multiple-Choice Questions (MCQs) by choosing the correct option given below.	20
	1) Which of these is not an objective of rural development?	
	A. Improve wages for the urban population	
	B. To work on removing unemployment in rural areas	
	C. To enhance the living standards of rural people	
	To improve wages for the rural population	
	2) The above major shortcomings in rural development are considered to be	
	A. Dependence on agriculture and low productivity	
	B. Industry fearlessness and high productivity	
	C. Dependence on service industry and high productivity	
	D. None of this	

- 3) None of the following are features of rural economy
 - A. The main area under primary area is known as agriculture
 - B. The main area under the primary sector is known as the industrial
 - C. The service area within the primary area is known as the main area service area.
 - D. International trade is known as the primary sector within the primary sector
- 4) As a major component of finance in the rural development process.... Is considered
 - A. Cooperative Finance
 - B. Private finance
 - C. nationalize Banks
 - D. privet Banks
- 5) The rate of employment in rural areas is
 - A. 39 Percent
 - B. 82 Percent
 - C. 92 Ppercent
 - D. 95 Percent
- 6) Why is the minimum support price fixed by the government?
 - A. For government own benefit
 - B. To safeguard the interest of farmers
 - C. To safeguard the interest of consumers
 - D. None of these
- 7) Rural development is a _____ in nature.
 - A. multi challange
 - B. multi disciplinary
 - C. multi acceptance
 - D. none
- 8) Rural development implies raising the _____ status of the rural population.
 - A. Finance
 - B. Economical
 - C. Micro Finance
 - D. none
- 9) Which among the following is an initiative taken for the development of rural India
 - A. Human Capital Formation
 - B. Land Reforms
 - C. Poverty Alleviation
 - D. All of these
- 10) Rabindranath Tagore's view towards development of people in villages was centred around creationof _____.
 - A. Happiness
 - B. Sadness
 - C. Maddness
 - D. none
- 11) Operation Flood is related to _____.
 - A. Milk cooperatives
 - B. Pulses cooperatives
 - C. Cereals cooperatives
 - D. None of the above

- 12) The main scopes of the social forestry are----
 - A. Avenue planting in cities.
 - B. Not Establishment of industrial shelter belt.
 - C. Improvements in transportation and storage practices and rise of supermarkets
 - D. Increase in consumption of animal food products
- 13) Dairy development in India has played a major role in increasing milk production and ushering into
 - A. White Revolution
 - B. Blue Revolution
 - C. Green Revolution
 - D. Yellow Revolution mind in tronical countries.
- 14) Important schemes being implemented for social forestry:
 - A. Aerial seedling and Awards.
 - B. Providing Loan At higher Rate of Interest.
 - C. Credit Provision made by small farmers.
 - D. Kisan Credit Card.
- 15) Lack of ICT _____ amongst agency officials working in rural areas.
 - A. Educate
 - B. implementation
 - C. Awareness
 - D. none
- 16) The restructured PURA scheme focused on-----
 - A. Water supply
 - B. Sanitation
 - C. Physical infrastructure
 - D. All of the above
- 17) KVK stands for---
 - A. Kisan Call Centre
 - B. Kushal Viskas Kendra
 - C. Kisan Vision Kendra
 - D. Kisan Vikas Kendra
- 18) The success of PURA mission was hampered due to _____.
 - A. Lack of effective execution framework
 - B. Transparency issues
 - C. Complex model
 - D. All of the above
- 19) Who among the following first launched Self Help group bank linkage program?
 - A. RRBs
 - B. NABARD
 - C. SBI
 - D. RBI
- 20) The MNREGA act was passed in -----
 - A. Sep-2005
 - B. august 2003
 - C. Jan. 2001
 - D. Feb.2002

मराठी रूपांतर

वेळ : ३ तास

एकूण गुण : १००

सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

३) आवश्यक तिथे संख्याशास्त्रीय माहिती द्या आणि आकृत्या काढा

- प्र.-१ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०
- अ) ग्रामीण विकासाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) ग्रामीण विकासासाठी काय महत्त्वाचे आहे.?
- क) ग्रामीण विकास म्हणजे काय? ग्रामीण विकासातील प्रमुख मुद्दे समोर आणा
- प्र.-२ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०
- अ) महात्मा गांधीचे ग्रामीण पुनर्निर्मिती दृष्टीकोण थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) क्षेत्रीय सहभाग दृष्टीकोणावर चर्चा करा
- क) एकीकृत ग्रामीण विकासाचे फायदे थोडक्यात स्पष्ट करा.
- प्र.-३ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
- अ) “ग्रामीण भागातील कुटुंबांच्या आर्थिक विकासामध्ये पशुधन क्षेत्राने बहुआयामी भूमिका बजावली आहे” स्पष्ट करा.
- ब) सामाजिक वनीकरणाचे ग्रामीण विकासातील योगदान स्पष्ट करा
- क) कृषी आधारित उद्योगांच्या समस्या सांगा.
- प्र.-४ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०
- अ) भारतातील ग्रामीण विकास कार्यक्रमांचे मूल्यमापन करा.
- ब) महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी कायदा-२००५ (MGNREGA) ची वैशिष्ट्ये लिहा
- क) सध्याच्या NSAP(राष्ट्रीय सामाजिक सहाय्य कार्यक्रम) मध्ये दारिद्र्यरेषेखालील कुटुंबांसाठी कोणत्या योजना आहेत वर्णन करा.
- प्र.-५ अ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०
- अ) ग्रामीण विकासाचे उद्दिष्ट स्पष्ट करा.
- ब) क्षेत्रीय सहभाग दृष्टिकोनाचे मूल्यमापन करा.
- क) केव्ही आयसी (KVIC) यावर टीप लिहा.
- ड) बचत गटांचा प्रभाव स्पष्ट करा.

किंवा

- प्र.-५ ब खालील दिलेला योग्य पर्याय निवडून बहुपर्यायी प्रश्नांची(MCQs) उत्तरे द्या. २०
- १) पुढीलपैकी कोणते उद्दिष्ट ग्रामीण विकासाचे नाही?
- A. शहरी लोकसंख्येसाठी वेतन सुधारण्यासाठी
B. ग्रामीण भागातील बेरोजगारी दूर करण्यासाठी काम करणे
C. ग्रामीण भागातील लोकांचे जीवनमान उंचावण्यासाठी
D. ग्रामीण भागातील लोकांचे वेतन सुधारण्यासाठी
- २) ग्रामीण भागाच्या विकासाचा वरील मुख्य कमतरता..... ही मानली जाते
- A. शेती उद्योगावरील निर्भरता व कमी उत्पादकता
B. उद्योगावरील निर्भरता व जास्त उत्पादकता
C. सेवा उद्योगावरील निर्भरता व जास्त उत्पादकता
D. यापैकी नाही
- ३) खालीलपैकी ग्रामीण अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये नाही
- A. प्राथमिक क्षेत्र अंतर्गत मुख्य क्षेत्र शेती क्षेत्र म्हणून ओळखले जाते
B. प्राथमिक क्षेत्र अंतर्गत मुख्य क्षेत्र उद्योग क्षेत्र म्हणून ओळखले जाते
C. प्राथमिक क्षेत्र अंतर्गत सेवा क्षेत्र मुख्य क्षेत्र सेवा क्षेत्र म्हणून ओळखले जाते
D. प्राथमिक क्षेत्र अंतर्गत मुख्य क्षेत्र म्हणून आंतरराष्ट्रीय व्यापार ओळखले जाते
- ४) ग्रामीण भागातील विकास प्रक्रियेतील वित्त घटक म्हणून प्रमुख घटक म्हणून..... मानला जातो
- A. सहकारी वित्त
B. खाजगी वित्त
C. सरकारी बँका
D. खाजगी बँका
- ५) ग्रामीण भागात रोजगाराचे प्रमाणदिसून येते
- A. 39 टक्के
B. 82 टक्के
C. 92 टक्के
D. 95 टक्के
- ६) शासनाद्वारे किमान आधारभूत किंमत का निश्चित केली जाते ?
- A. शासनाच्या स्वतःच्या फायद्यासाठी
B. शेतकऱ्याचे हित जपण्यासाठी
C. ग्राहकांचे हित जपण्यासाठी
D. वरील पैकी नाही
- ७) ग्रामीण विकास हा..... स्वरूपाचा आहे.
- A. बहु-आव्हानात्मक
B. बहु-शिस्तबद्ध
C. बहु-स्वीकार्य
D. या पैकी नाही

- ८) ग्रामीण विकास म्हणजे ग्रामीण लोकसंख्येचा..... दर्जा वाढविणे.
- वित्तीय
 - आर्थिक
 - सूक्ष्मवित्तीय
 - वरीलपैकी नाही
- ९) खालीलपैकी भारताच्या ग्रामीण विकासासाठी पुढाकार घेतलेला घटक कोणता ?
- मानवी भांडवल निर्मिती
 - जमीन सुधारणा
 - गरिबी निर्मूलन
 - वरील सर्व
- १०) रवींद्रनाथटागोर यांचा गावातील लोकांच्या विकासाकडे बघण्याचा दृष्टिकोन..... निर्मिती भोवती केंद्रित होता.
- आनंद
 - दुःख
 - वेडेपणा
 - वरीलपैकी नाही
- ११) ऑपरेशनफ्लड _____ शी संबंधित आहे.
- दूध सहकारी संस्था
 - कडधान्य सहकारी संस्था
 - तृणधान्ये सहकारी संस्था
 - वरील पैकी नाही
- १२) सामाजिक वनीकरणाचे मुख्य कार्यक्षेत्र आहेत.
- शहरांमध्ये अक्वेन्यू (मार्ग) लागवड.
 - औद्योगिक निवारा पट्ट्याची स्थापना नाही.
 - वाहतूक आणि साठवण पद्धतींमध्ये सुधारणा आणि सुपरमार्केटचा उदय
 - प्राण्यांच्या अन्न उत्पादनांच्या वापरात वाढ
- १३) भारतातील दुग्ध व्यवसाय विकासाने दुग्धोत्पादन वाढविण्यात आणि पुढील गोष्टीची वाढ करण्यात मोठी भूमिका बजावली आहे:-
- श्वेतक्रांती
 - निळी क्रांती
 - हरित क्रांती
 - ट्रॉनिकल देशांमध्ये पिवळी क्रांती मन.
- १४) सामाजिक वनीकरणासाठी राबविण्यात येत असलेल्या महत्वाच्या योजना
- हवाई रोपे आणि पुरस्कार.
 - जास्त व्याजदराने कर्ज उपलब्ध करून देणे.
 - लहान शेतकऱ्यांनी केलेला कर्जपुरवठा.
 - किसान क्रेडिट कार्ड.

- १५) ग्रामीण भागात काम करणाऱ्या एजन्सीच्या अधिकाऱ्यांमध्ये ICT _____ चा अभाव आहे.
- A. शिक्षितकरा
B. अंमलबजावणी
C. जागरूकता
D. वरील पैकी नाही
- १६) पुनर्रचित PURA योजनावर लक्ष केंद्रित करते.
- A. पाणीपुरवठा
B. स्वच्छता सुविधा
C. भौतिक सुविधा
D. वरील सर्व
- १७) KVK म्हणजे _____
- A. Kisan Call Centre
B. KusalViskas Kendra
C. Kisan Vision Kendra
D. KisanVikas Kendra
- १८) _____ मुळे PURA मिशनच्या यशाला बाधा आली.
- A. प्रभावी अंमलबजावणी फ्रेम वर्कचा अभाव
B. पारदर्शकता समस्या
C. जटिल मॉडेल
D. वरील सर्व
- १९) खालीलपैकी कोणी प्रथम बचत गट बँक जोडणी कार्यक्रम सुरू केला?
- A. क्षेत्रीय ग्रामीण बँक
B. नाबार्ड
C. भारतीय स्टेट बँक
D. भारतीय रिझर्व बँक
- २०) मनरेगा कायदा _____ मध्ये मंजूर झाला.
- A. सप्टेंबर २००५
B. ऑगस्ट २००३
C. जानेवारी २००१
D. फेब्रुवारी २००२
